

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de TARROJA - Any 16 - març-abril de 2005 - Núm. 93

EDITORIAL

Enguany la duresa de l'hivern sembla que no tingui fi i la primavera es fa pregar per arribar. Els camps, sembrats des de la tardor demanen l'aigua del cel, amb la discreció i el silenci que habitualment els caracteritza. El gra sembrat prou ha fet el treball de grillar i treure el seu bri verd per sobre de la capa de terra, per encatificar-la i vestir-la de verd, amb l'arribada de la primavera, però no ha trobat més acollida que la sequera d'un hivern cruel i inclement. El glaç ens ha volgut castigar de nou i el vent ha eixugat els

conreus, la pluja ha restat quieta en el seu cau, no l'hem vist regar cap dels nostres camps. La llavor sembrada fa dies que pateix set. Aquella petita nevada que semblava poder salvar la collita tampoc no va ser suficient per assaonar els arbres i els sembrats.

Tal vegada aquesta Setmana Santa, encara hi és a temps per a ploure i perquè els sembrats puguin revifar.

Potser encara hem d'aprendre la lliçó que la mateixa terra ens dóna de paciència i fertilitat quan és ben trac-

tada, deixar-nos guiar per la mateixa natura, ajudar-la a millorar, fugint del mal ús i de l'ambició de demanar-li cada vegada més.

Sant Julià -
1986

NOTÍCIES

• Referendum: El dia 20 de febrer, es celebrà el Referendum europeu. A Tarroja, tot i el fred de la diada, els votants van acudir a les urnes. Els resultats són aquests:

Vots de SI	31	habitants
Vots de NO	42	"
Vots en BLANC	10	"
Han votat	83	"
Cens d'habitants	148	"

• 5è Concurs per la conservació i manteniment de les cabanes, pletes i marges

L'associació Amics de l'Arquitectura Popular convoca aquest concurs amb l'objectiu de fer prendre consciència que cuidant aquests elements que conformen el territori ajudem a qualificar-lo.

És una arquitectura rica en enginy, on moltes generacions de pagesos hi ha treballat per "domesticar" una natura que ens ha portat molts recursos: animals, vegetals i minerals.

Es poden fer les inscripcions a: *Amics de l'Arquitectura Popular*, Rambla d'Aragó 31, entresol 1^a, 25300 Lleida. Tèl. 973 27 83 66, email: assum@coac.net

• Carnestoltes amb menys disfresses i tal vegada menys ganes que altres anys, també va

ser celebrat a la vila, sopar com cada any a la sala i ball per concloure. Que els ànims no decaiguin, les tradicions només les mantindrem amb l'esforç de tots.

• Les obres de la plaça de l'Església a pas de tortuga van avançant, fermes i segures. Poc a poc se li va veient la cara i sembla que farà prou goig. Podrem pel Roser de Maig donar per feta la inauguració?, seria una bona data després d'un hivern tan cru. Cada nou número de Terra Rubra en planificar les notícies, ens queda la mel a la boca sense poder-la provar, la plaça encara està en obres, tot i que van avançant. Ja ho diuen que, per a obrar, bossa fonda de diners i de paciència.

• Han començat les obres a la piscina de la vila i pel que es veu, guanyarem en qualitat i disseny.

Som al mes de març i encara queda una mica per a poder-nos submergir dins les clares aigües del bany estiuenc. Esperem amb ganes la inauguració per Sant Joan, com sempre. Ara si que fora dur i calorós, haver d'esperar el primer bany de la temporada pel setembre.

Confiem amb la bona pràctica dels qui han de portar les obres a terme i sobretot en que no es trobin entrebancs que obliguin el seu retard.

Obres de construcció la 1a piscina, 1982-83

Nevada
març
2005

Potser encara hi és a temps la pluja per a ploure, potser encara els sembrats poden, tot i el que han patit, revifar de nou. Potser cal seguir esperançats per mereixer el regal d'una pluja abundant i salvar així els nostres camps amb una collita generosa. De moment hem tingut un petit rastre de neu.

- Diumenge dia 13 de març, "La Segarra enceta l'edició més dura de la Copa Catalana de Caminades de Resistència" Enguany amb la vuitena edició, s'ha donat el tret de sortida des de la vila de Tarroja. L'itinerari va ser, fer una breu visita als castells més emblemàtics de la comarca, tot passant pels pobles més importants.

Hi van participar uns 800 caminants. A l'arribada, 681 van poder recollir la figura commemorativa de la caminada com a premi de l'esforç fet que, enguany, constava d'una rèplica del castell de Malgrat

- **Defuncions:**

El dia 3 de febrer morí a la Residència Mare Güell de Cervera, als 87 anys, Ramon Closa i Secanell, de cal Sileto de Tarroja.

Pepita Biosca i Camats de Biosca, també ens deixà per sempre, el dia 9 de març a l'edat de 84 anys.

Mossèn Gil Sort i Boix va morir a Barcelona el dia 13 de març i traslladades les seves despulles a Solsona on fou enterrat. Rector de Tarroja entre els anys 1960 a 1965 i després, canonge emèrit de la catedral de Barcelona

El nostre més sentit condol a les respectives famílies. Descansin en pau.

- Com cada any el dilluns de Pasqua, s'ha celebrat la festa de Sant Julià. Enguany, tot i la Pasqua tan alta, s'ha presentat un dia de prima-

vera esplèndid i hem pogut gaudir de l'energia benèfica del sol que tan s'agraïex, quan les celebracions, en aquest temps, són al defora.

Sant Julià 2005

L'ermita s'ha omplert a vessar i, a fora, les rotllanes fent tertúlia han ocupat la placeta.

S'ha rifat la "mona", que ha tocat en sort a Isidre Hidalgo, (cal Roca) el feliç afortunat ha fet que tots la poguéssim tastar. També com cada any, s'ha sortejat un llibre d'en Josep Coma, que

ha correspost a Oscar Curià (ca la Florentina). La coca i xocolata tradicional, obsequiada pels majorals d'aquest any, Rafel i Susanna de cal senyor Pere.

Majorals de Sant Julià

Agraïats a la rifa

Hem recuperat per Sant Julià, la Fina i el Josep de cal Roca, que fa uns mesos van ajustar portes per traslladar-se a Àvila. Uns dies a Tarroja per xuclar la saba de la terra, és la millor medecina per arribar a l'estiu i poder fer l'estança, més llarga.

TARROJA, NEGOCIS, OFICIS I COMERÇOS - IV

Forns de pa

Tot i que només m'havia proposat en aquesta sèrie d'articles, anomenar els negocis, comerços i altres oficis que es trobaven a Tarroja algun centenar d'anys enrere i que amb el temps s'havien anat perdent, en trobar-me el negoci del forn de pa o tant se val, l'ofici de forner, no resisteixo la temptació d'aturar-me i desgranar de mica en mica, el que va ser aquest vell ofici, el que representà per la població i pels

Carrer del Forn

mateixos artesans que durant molt anys van abastir els nostres habitants. No en va se li dedicà algun full de les actes de l'ajuntament, més d'una reunió del consistori i segurament alguna que altra discussió.

El forn de pa del comú, nomenat com a tal, és el forn que es trobava situat al carrer que encara avui porta el seu nom, també dit carrer de casa la Vila, ja que el consistori de Tarroja utilitzà les estances superiors per a reunions i afers del mateix ajuntament.

Segons hem pogut consultar en les actes de l'ajuntament, l'any 1865, es parla de l'arrendament del forn mitjançant plec de condicions i valoració pericial.

A la primera subhasta de l'arrendament, -segons consta- es va presentar el senyor Josep Lenna i senyor Llorens Llobet, -no ens diuen si són habitants de la vila- fent una oferta de 645 rals cadascun d'ells.

Les actes de l'ajuntament ens parlen en aquesta ocasió, dels respectius fiadors Don Mateu Roig i Don Josep Secanell. Pel que podem deduir també en aquella època, qui volia muntar un negoci necessitava un aval, que garantís la recuperació de local i tal vegada de les poques eines incloses, en cas d'anar-se'n a l'aigua.

El dia 4 de juny de 1865, en la segona tanda d'arrendament es va pujar el preu per part del senyor Josep Lenna, fins a 845 rals i per part de Llorenç Llobet fins a 875 rals. El forn va ser adjudicat per 12 mesos de l'any econòmic 1865-1866, a favor de tots dos arrendataris.

L'any 1866, el dia 6 de maig, al cap d'un any, trobem la propera subhasta del forn del comú de pa per a coure, la qual queda sense efecte.

El dia 13 de maig del mateix any, en un altre acte de subhasta, es presenten com a interessats Llorenç Llobet i Bonaventura Vilarrubí, oferint 80 escuts cada un d'ells per l'arrendament.

El dia 20 de maig del mateix any, es fa la tercera subhasta que serveix com a segona del forn comunal per a coure el pa, per l'any econòmic 1866-1867, Llorenç Llobet augmenta la seva oferta fins a 87 escuts i cinc-cents mil·lèsimes i Bonaventura Vilarrubí, fins a 81 escuts. Aquesta vegada va ser adjudicat definitivament, segons Acta.

Encara el dia 16 de març de 1869 consultades les actes de l'ajuntament, poden llegir *"...el Señor Alcalde le manifestó por este que terminado el día treinta de junio próximo el arriendo del horno de pan cocer perteneciente a los propios de este Pueblo someten a la deliberación de los señores presentes convocados al efecto si habia de continuar el arriendo del horno puesto que habia llegado la época a los arriendos para el año de mil ochocientos sesenta y nueve a mil ochocientos setenta o bien se consideraba que seria más ventajoso no arrendarlo y que cada vecino cociera el pan de su cuenta poniendo el material y personal y evitando así el pago de la puja a tanto de pan que se ha de dar al arrendatario como venia haciéndose desde antiguo: puesto a discusión esta proposición después de un animado debate de acordó por mayoría proceder al arriendo del hornoo bajo los mismos pactos y condiciones que rigen en el presente año pués de este modo el servicio público aunque deba ser retribuido es más fácil y ventajoso y en su consecuencia que se*

El forn de Tarroja

forme el pliego de condiciones y se haga la subhasta, dandose así por terminado el acto y se levantó la sesión."

L'alcalde en aquell moment Ramon Capell reunit amb el seu consistori va determinar prèvia deliveració que el forn del comú de pa, s'utilitzés en favor dels fons municipals, ja que fins aquell moment *"...ningun producte ha dado a causa de servirse cada vecino de por sí; cuya determinación fué tomada por unanimidad..."*

El plec de condicions vigent, redactat el mes de maig de 1875 per l'arrendament del forn del comú, diu textualment:

"Pliego de condiciones bajo las cuales se arrendará por semanas y a favor de los dos

---

más beneficiosos postores, el horno comunal del pan de cocer de esta villa, por el término de un año, que empezará el primero de julio de 1875 y terminará en treinta de junio de mil ochocientos setenta y seis... **Segunda**, no se admitirá postura que no cubra el tipo de mil docientos reales que se fijan a juicio de peritos... **Tercera**, en la segunda subhasta se admitiran los mejores que se propongan y se adjudicará definitivamente el arriendo del más beneficioso postor... **Quinta**, este arriendo se hace a favor de dos postores, a fin de que el horno sea mejor servido, debiendo funcionar cada uno por semanas alternas... **Octava** los arrendatarios no podran aprovecharse jamás de la leña sobrante sinó que deberan devolverla al dueño de ella cada día... **Novena** cada uno de los propietarios que se sirvan del horno, debe entregar al respectivo arrendatario un pan regular por cada masada de pasta, y la leña necesaria... **Decima**, cada uno de los propietarios que se sirva usualmente del horno, está obligado a entregar cinco fajos de leña de recibo al principio de la semana que le toca el turno, aunque no quiera servirse de él en la espresada semana... **14ª**, Ultimamente, este arriendo no envuelve exclusiva alguna y por consiguiente los propietarios pueden amasar su pan en el horno que quieran sin obligación de satisfacer derecho alguno al arrendatario, si no lo hacen en el arrendado..."

El día 29 de juny de 1869, tornem a trobar un rectificat plec de condicions en el qual, les facilitats donades fins aquest moment, semblen endurir-se i canvien d'aquesta manera: " Todos los vecinos que se sirvan del horno denominado Comun vendran obligados a aleñarse... Deberan entregar la trigesima parte del pan que contengan sus hornadas, pudiendo el arrendatario u horneros escoger los panes que les corrspondan... transportando el pan a sus respectivas casas y devolviendo a

las mismas todos los efectos extraidos como asi se ha acostumbrado siempre...No podra servirse de otro horno el arrendatario ni horneros para hacer pastas a los vecinos aunque algunos de ellos lo reclame....Si por culpa de los arrendatarios u horneros se inutiliza una hornada de pan, los causantes de tal perjuicio...indemnizaran sin pretesto ni excusa alguna treinta pesetas al correspondiente dueño de la hornada inutilizada... En la villa de Tarroja a doce de junio de mil ochocientos ochenta y siete. Reunidos en el sitio de costumbre los comisionados D. José Biosca..."

Com podem comprovar el plec de condicions és força diferent i podem intuir

Ramon i Mercè (antics pastissers) de cal Munda

---

pel que es desprèn de l'escrit, que tan els forners com els vilatans que anaven al forn a amassar i coure el pa, no deuriem complir amb la normativa corresponent. Per això mateix l'ajuntament escaldat, posa en marxa un altre plec de condicions més exigent.

Amb els anys, aquí ja no hem trobat fonts escrites, la qual cosa no vol dir que no hi siguin, sabem que uns dels darrers arrendataris o cuidadors del forn del comú va ser cal Teulé. Aquesta família vivia llavors a cal Vinyes (actualment cal Balada). No sabem pas com anirien les condicions, ni el negoci, però el cert és que aquesta família obrí el seu propi forn, en un local que hi havia al carrer de cal Valeri la Paula (seria la mateixa casa que amb el temps fóra el propi habitatge de cal Telulé ?)

Més endavant la família Boldú obrí un forn al Raval (l'Arraval), s'anomenaren cal Forneret i així amb els anys abastiren de pa la nostra vila. Molts encara el recordem.

Tarroja no vivia pas en l'abundància, però donava força vida als comerços de la població, tot i que per aquells anys el conformisme amb el que vivia cadascú, no donava peu a grans aspiracions. Els quartos que no es gastaven -ja es procurava gastar ben poc- s'anaven dipositant al raconet i així s'anava fent muntera per a la vellesa, uns més grossa, altres més petita, segons possibilitats.

En un terreny de conreu de cal Tella, una família de fora vila va construir casa i forn. Així començà cal Munda.

Tenim, doncs, dos forns que funcionen ahora a la nostra vila, i sembla que tots dos hi estaven establerts per guanyar-se la vida. Qui faria el pa més bo? Respecte a aquesta pregunta, em venen mil anècdotes a la

memòria, que no explicarem pas, ja que no és aquesta la nostra comesa.

Tampoc no volem oblidar els anys en què el camió del Sindicat passava pels pobles repartint pa, aquelles barres de pa tou que trobàvem tan bones, cuites al forn elèctric, segons deien, un forn que rodava i brillava per la seva netedat, només era el presagi del pa que avui mengem pràcticament tots...

El pa de forner fet amb la farina de la pròpia collita ja s'ha acabat, tants quilos de farina a canvi de tants de pa, ja no es contempla. No veiem ningú pel carrer amb un sac ple de pans de quilo, posat a l'esquena, llavors, el quilo pesava 1000 grams, actualment el pa de quilo ja només pesa 800 de grams, fins i tot amb això ens fan rebaixes i prenen el pèl. Tampoc actualment sentim dir aquella expressió tant de la terra, -no feu malbé el pa que Déu mo ne do-, està clar que de pa cada dia se'n menja menys i ja no té la vàlua que tenia, ha passat de ser aliment de primera necessitat a desaparèixer de moltes taules.

Guardat dins una bossa de plàstic, a les poques hores pot tornar-se com el xiclet, i sense cap remordiment ser tirat a la brossa més d'una vegada.

Que Déu no ens castigui!, -diria algun padrí.

Tarroja en aquest moment, encara conserva els dos forns de llenya, amb solera de rajola, però ja hem perdut els forners, com a tals. Ja no tenim ni massa, ni pa per coure..., no volem però perdre amb el temps, el record dels dos darrers forns, ni tampoc els forners que durant tants anys, ens van fer gaudir d'un pa que ja no tornarem a assaborir.

JOSEFINA CARULLA I PORTA

FILATÈLIA COLOMBINA

La gesta descobridora d'Amèrica ha estat representada en el camp de la filatèlia de diversos països, mitjançant l'emissió de segells postals, que reflecteixen nombrosos símbols gràfics relatius a la dita empresa o la suposada imatge del descobridor (1).

El primer d'aquests segells postals fou emès a Xile el primer dia de juliol de 1853, amb un valor de cinc i deu cèntims. Imprès a Londres per Perkins, Bacon & Cia., tingué com a motiu una imatge de l'Almirall Colom amb aspecte de mariner occità. El 1910 va tornar-se a fer una altra emissió amb idèntic tema, imprès per American Bank Note i Cia., de Nova York.

Seguiren els Estats Units de Nord-amèrica en el 1869 amb un segell postal per valor de quinze cèntims. El tema escollit fou el desembarcament de l'Almirall en terres americanes. Pel fet de tenir dita emissió tres exemplars amb errors –el centre invertit– es

va arribar a pagar per un d'ells trenta cinc mil dòlars en una subhasta celebrada a la ciutat de Nova York.

A dits homenatges filatèlics se sumaren quasi tots els països americans. (2) Entre els que ressaltaren Puerto Rico, que va crear un segell commemoratiu utilitzat un sol dia -19 de novembre de 1893- coincidint amb l'aniversari del descobriment de l'illa -19 de novembre de 1493-, estant encara sota el govern i l'administració espanyola, amb un valor de tres cèntims. Un original gravat que representava el desembarcament de l'Almirall a l'illa amb una canoa conduïda per indígenes taïns, que anava des de la nau capitana vers una platja plena de vegetació, amb una caravel·la anclada a la mar calmosa on aterriava una au marina. Una creació senzilla, però d'una gran bellesa plàstica que permet gaudir com mai més s'ha fet, del grandios moment i de la concòrdia tinguda entre uns ser humils que acolliren als estrangers arribats a ses riberes. És un bell exemplar de segell commemoratiu, que va coincidir amb la celebració del IV Centenari de la descoberta del nou món. Per la seva antiguitat, brevetat de validesa i circumstància històrica especial –ja que l'illa de Puerto Rico en el 1898 passaria a domini polític nord-americà pel tractat de París amb Espanya, i no tornaria mai més a tenir segell propi– el converteix en un estranger únic i digne de menció.

Un altre país profundament unit a la saga colombina, com ho és la República Dominicana, va emetre l'any 1899 nou segells postals, que reproduïen la sepultura de l'Almirall, que sempre defensaren tenir a la seva cura. Amb una majestuosa escultura representant la república al costat de la urna i una suggestiva llegenda de "l'Espanyola guarda les restes de Colom", fidels a la suposada última voluntat de l'Almirall. Versió que ha estat motiu de polèmica entre historiadors i polítics.

L'illa germana de Cuba, essent ja independent de l'Estat espanyol i declarada república, va voler unir-se a la celebració i memòria del descobridor fent un segell amb valor d'un cèntim en el 1899. El tema gràfic fou el monu-

ment a Colom aixecat en un plaça principal de la ciutat de l'Havana.

Hagueren de transcórrer vuitanta anys perquè Espanya se sumés a dites iniciatives filatèliques per tal de reflectir la descoberta d'Amèrica. (3) El 29 de setembre de 1930 va començar a emetre dos sèries, una per correu ordinari i dos per correu aeri. La primera dedicada a les exposicions internacionals de Barcelona i Sevilla juny amb el monument a Colom fet a la ciutat de Barcelona; les altres, a commemorar la gesta descobridora amb diversos temes: les caravel·les, la sortida de Pals, el desembarcament en terres verges, la visita de l'Almirall al monestir de la Ràpita, els germans Pinçon i la tornada de les naus a Barcelona després de la descoberta.

En el 1931 l'illa caribenya de Montserrat emeté una sèrie de quatre segells amb la llegenda "Discovery by Columbus 1493". Els temes foren el monestir català de Montserrat –que sempre es va considerar lligat a l'evangelització del nou món– amb l'arribada de l'Almirall a la illa, la nau capitana i el mapa de la ruta del segon viatge.

Aquell en què va anar com acompanyant l'ermità montserratí Bernat Boil, i com a llegat Apostòlic nomenat pel papa Alexandre VI.

Amb motiu del V Centenari foren molts els països americans i d'altres indrets del globus que es sumaren a aquest homenatge filatèlic, (4) entre els que als podríem citar les emissions fetes per Filipines, 1980; Mauritània, República Centreafricana o Mali, 1981; Laos, 1983, o Burkina Faso, 1985. Coincidien quasi tots, curiosament, a fer-ho a partir de l'any 1980, tal vegada intuïnt que en aquestes dates l'Almirall ja navegava pels mars tenebrosos, o almenys per les costes africanes.

L'any de 1992, Espanya va fer una emissió de segell de diversos valors, que tingueren com a temes plàstics les imatges d'Aimeric Despuch, el pilot desconegut; Joan de la Cosa, amb la clàssica barretina mediterrània; els Reis Catòlics, l'Almirall Colom, amb un gravat del poema de Dati de fons; el franciscà Joan Pere del monestir de la Ràpita; o els germans Pinçon, on fal-

ten els megàlits de fons de la pintura original.

Bibliografia i Notes:

1- La vera imatge de l'Almirall Colom encara és un tema que està per resoldre. Molt a pesar que fou retratat en vida per alguns pintors famosos de la cort de l'època, i, probablement, pel seu propi fill Ferran, gran aficionat a la pintura. Històricament coneixen les pintures conservades al Museu Naval de Madrid, molt sofisticada i allunyada de la realitat, i la de la Biblioteca Nacional, retocada i manipulada.

2- En el 1892, Argentina, Hondures i Nicaragua. En el 1893, El Salvador i Veneçuela. En el 1898, Granada i Trinitat. Al segle següent: Guatemala i Santa Llúcia, 1902. Perú, 1902. Perú 1907. Jamaica, 1920. Costa Rica i Mèxic, 1923. Paraguai, 1925. Colòmbia, 1932. Brasil, 1933. Equador, 1935. Panamà, 1936. Cuba, 1937. Bahames, 1942. Haití, 1950. Bolívia i Costa Rica, 1952. Granada i Perú, 1953. Illes Verges, 1969. Antiga, 1970. Turcs i Caicos, 1972. Sant Cristòfor o Sant Kitts, Anguila i Sant Vicents, 1974. Bahames i Illes Verges, 1974. Uruguai, 1975. Trinitat i Tobago, 1976.

3- Les emissions espanyoles foren: 1930, 1937, 1938, 1940, 1943, 1951, 1952, 1963, 1965, 1967, 1973, 1974, 1976, 1977, 1982, 1980.

4- Altres països: a **Europa**: Bulgària, Hongria, Itàlia, Mònaco, Polònia, Sant Marino. A **Àsia**: Bhutan, Mongòlia, Qatar. A **Àfrica**: Cirenaica, Djibouti, Gàmbia, República de Guinea Equatorial, Guinea-Bissau, Madagascar, Mauritània, Sant Tomé i Príncep i Serra Lleona.

5- Catàleg Edifil per a segells espanyols. Catàleg Yvert et Tellier per als universals.

ALBA VALLÈS

Full informatiu de la Vila de Tarroja

Consell de Redacció: *Josefina Carulla, Josep Coma, Josep Condal, Narcís Saladrígues, i Mercè Torra.*

Col·laboradors: *Jeroni Artigas, Josep M. Llobet, Ramon Castellà, Jaume Secanell, Alba Vallés, Núria Verdés i Ramon M. Verdés.*

Correcció: *Servei Comarcal de Català del Consell Comarcal de la Segarra*

<http://www.terrarubra.org>

c/e:revista@terrarubra.org

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió de llur signant.

Núm. de compte per als subscriptors: 2013 0315 22 0200665270

Edita: **«Comissió d'Estudis Tarrogencs»**

C/ de l'Església, 1 - Tel. / Fax 973 52 00 65 - 25211 TARROJA

Muntatge i impressió:

Saladrígues, S.L. - Ctra. de Preixana, s/n - 25250 BELLPUIG

Dip. Legal: L-2107 - 1990

HISTÒRIES I LLEGENDES DELS CASTELLS DE LA SEGARRA

El nostre territori de la Segarra, la terra on des del 1600 i ben segur que de molt abans hi ha arrapades prou fondes les arrels de la meva família, el lloc, on tot i ésser nadiu de Barcelona, he viscut quasi tota la meva vida és una comarca formada per 21 municipis que abasta 600 i escaig de quilometres quadrats, terreny que suporta actualment una població que no arriba a les vint mil persones repartides en mes de cent petits nuclis urbans i masies. Fins i tot Cervera, la nostra capital, crec que encara no arriba als 10.000 habitants. El país és terra de turons, molts d'ells encimbellats per restes de construccions medievals, de planes i de petites valls que reguen quan porten aigua que és poc sovint, tres diguem-ne rius: el Sió, l'Ondara i el Bregós. La comarca és aspra, dura, bonica en la seva duresa i sobretot canviant. A l'hivern tot i el molt fred que hi fa és bonica perquè es veu verda dels cereals recent nascuts i dels bosquets d'alzines i pins en aquella època regalats d'aigua que solen omplir els costers més drets i coronar juntament amb els roures, en aquest temps sense fulles, els tossals tan abundants a la nostra terra. A la primavera, té un moment de glòria quan floreixen els pocs ametllers que queden i per tot arreu es veuen coberts de flors blanques i rosades. Després a mida que la primavera avança, l'ametller canvia el blanc de les flors pel verd de les fulles, els cereals maduren i es van tornant grocs fins que ve la sega i la comarca sota un sol ablanidor esdevé verda fosca per les clapes d'arbres assedegats, groga, dels rostolls i grisa dels guarets. Llavors és quan la Segarra, tot i magnífica, ens deixa veure com d'inhòspita i dura és.

Diuen que «la funció crea el òrgano» i la terra també a la llarga modela a la seva imatge el caràcter de la gent que l'habita i en viu. Per això, -com que la Segarra no ha donat mai res de grat a ningú- el segarrenc adaptat al medi, per segles de bregar-hi, és treballador i estalviador: treballador, perquè sense l'esforç no es treu res de la nostra terra i estalviador, per necessitat, perquè el poc que es recull a collita, un cop transformat en sempre escassos diners, cal que li duri tot l'any per mantenir la casa.

Hi havia i encara hi ha avui molts dels nostres pagesos que, tot passant-se de rosca, fan de la virtut un vici i viuen per treballar en lloc de treballar per viure. Altres, més que estalviadors eren encara son terriblement garrapes i tots plegats son o som ferotgement individualistes, potser a causa les moltes vegades que ens han pres el pèl o per allò que per a nosaltres és pitjor, ens han arribat a la butxaca, acostumem a ser molt esquerps i desconfiats amb els desconeguts. Cal dir però que quan un segarrenc s'obre i dona la seva amistat, sol ser noble, fiable i duradora. Si

Les muralles de Cervera

---

toquem el tema quasi sagrat dels diners, cal dir que aquests, potser perquè en general mai n'hem tingut gaires, ens agraden tant, que els escocesos amb tota la seva fama de garrepes, podrien venir a fer un curset de perfeccionament i posada al dia, a la nostra comarca. Quan es parla del tema, i per donar un exemple del molt que per regla general ens agraden els calés als que vivim en aquest fins ara oblidat racó de món, jo sempre dic que si entre un grup de gent cau un duro al terra i dintre el grup n'hi ha un de la Segarra no cal dubtar de qui l'arreglarà.

Bé, després de situar un xic la comarca i el tarannà de la seva gent, els parlaré dels molts castells que hi ha a la meua terra i de les llegendes que els acompanyen.

La Segarra, com molt bé diu la propaganda que en fa el nostre Consell Comarcal tot intentant donar-la a conèixer, és terra de castells: El fet d'haver estat als començaments del segon mil·lenni i durant molt de temps terra de frontera entre cristians i sarraïns que llavors anaven a mastegots contínuament per aquelles contrades (cal pensar per exemple que en aquella època Cervera, la nostra actual capital va canviar de mans dues o tres vegades en relativament en poc temps dependent sempre de quin bàndol tallava el bacallà en cada moment) va comportar que es bastissin moltes construccions de guarda i defensa. Les restes de tot un entramat de petites i cilíndriques torres de guaita de gruixudes parets de pedra que enllacen visualment unes amb altres encara es poden veure a les morreres de molts dels nostres turons i quasi no hi ha poble ni poblet que no tingui el seu castell o casa forta, més o menys, més aviat més que menys i alguns del tot enrunats coronant els grups de cases.

La nostra comarca ja que no ho és en diners, és rica en velles pedres amuntegades i també en llegendes. Abans no ens envaïssin

trastocant-ho tot els transistors, la televisió i els ordinadors, a les cases hi havia el costum que els avis, i sobretot les àvies, per entretenir els infants durant les llargues i fredes nits d'hivern, els recollien al seu voltant, asseguts a la vora del foc i els explicaven els contes, les rondalles i les llegendes que elles havien escoltat també de veu dels seus «padrins».

Recordo encara, molt confusament, el meu avi, de seixanta anys, alt, gros, trempat i bromista, quan essent jo un infant de pocs anys i l'únic de la casa, de tant en tant assegut a la vora del foc m'agafava i em posava dret entremig de les cames, aprestat de cara a ell contra l'enorme panxa que tènia, producte segurament dels tres plats d'escudella que es solia menjar cada dia a l'hora de dinar, m'engegava unes històries llarguïssimes, de les que malauradament no en recordo res, i no se pas d'on devia treure-les, però que em tenien bocabada i entretingut tot el vespre.

Aquest estès costum va donar lloc que tot un reguitzell de contes i llegendes suposo, en fets reals als quals la transmissió oral ha canviat i idealitzat, poguessin arribar més o menys modificats fins als nostres dies; ara malauradament penso que això s'està acabant. La gent té massa feina a guanyar diners, a gastar-los i a viure per perdre el temps en aquestes coses. Molts «padrins» per allò que els pisos de ciutat solen ser petits acaben a les residències d'ancians i la cadena que transmetia tota aquesta informació que de fet és la principal arrel que lliga l'home amb la seva terra s'està trencant; i és una llàstima.

A La Segarra hi ha llegendes de tots tipus i per a tots els gustos: unes són humorístiques, altres històriques, altres fantàstiques, fins i tot n'hi ha una calcada d'un conte de les mil i una nits. A poc a poc les podem anar explicant.

MATEU SOLÉ

VIDA I MORT D'UNA "FIAMBRERA"

Ja veieu de què va, de manera que, si us sembla, doneu aquesta narració per no vista i tant amics com sempre.

"La fiambrella" en qüestió era d'alumini i mos-trava una bona colla de bonyis i rascades amb què els anys i el continuat ús l'havien senyalada.

Era la fiambrella del padrí. Quan vaig ser una mica gran també me la considerava una mica meua i, de vegades, quan l'acompanyava al tros, un amb la tapa i l'altre amb la resta ens menjàvem l'esmorzar o el berenar en bona i santa harmonia. Fixeu-vos que no he anomenat el dinar perquè, cas que ens quedéssim a dinar al defora, la mare ens el portava com feien totes les dones del poble.

Precisament en un berenar es va produir un dels pocs fets dels quals pugui vantar-se una "fiambrella". Era el temps de collir ametlles i el padrí i jo –un la seixantena llarga i l'altre a punt de fer els onze- estàvem asseguts al peu d'una vora de garrics i, ell amb la tapa com a plat i jo amb la part fonda, estàvem berenant la mar de bé: dos talls de conill –un per barba- i un amanit de pebrot, toma-ta, ceba i olives, d'aquelles mortes amb sosa l'any anterior i conservades amb sal, un brotlet de fonoll i un altre de timó.

Ah! També hi havia el Dog, el nostre gos. Situat a dos pams, al nostre davant esperava els ossos de conill.

Tot normal, però de cop tot va canviar. En un moment que m'explicava amb tot el gust –sempre he estat un xerraire- vaig donar un cop a la tanca de la "fiambrella" i aquesta va fer la voltereta i va anar a parar als nassos del gos. Passat el primer ensurt, el Dog va tenir l'habilitat d'embocar, no pas l'amanit, sinó el tall de conill. Sort que jo també vaig reaccionar amb celeritat i amb un "deixa'l!" que va sonar com una xurriacada, vaig aconseguir que el gos el deixés.

I ara què ?

No patiu, bé havia de berenar. Una mica d'aigua de la cantimplora al tall de conill –per treure-li la terra- i tot seguit ens el vam partir com sempre: jo la carn i el gos l'os.

El que em va empipar més va ser el padrí. Ell que no reia ni que li fessin pessigolles, aquesta vegada ho va fer amb tot el gust i no pas per sota el nas que dèiem.

Si això va passar per la festa de la Hispanidad, me'n recordo ben bé, em saltaré tot el que hi pugui haver fins l'estiu vinent, a punta de segar quan, després d'un matí de brega, a mi em va donar permís per marxar cap a casa, amb la nostra mula, una estona abans del migdia. El padrí nostre, i el de cal Martí –padrí i tiet- amb qui ens ajudàvem, es van quedar per arrodonir la feina i després marxarien amb el carro a dinar a casa.

Sense fer-m'ho dir dues vegades, vaig penjar les alforges al collar de la mula i, d'un salt –res d'aprofitar una riva o una fita- li vaig pujar a cavall abans ningú no es repensés.

—En passar pel Pixeruc l'abeures i després li dones la barreja i li poses una almosta d'ordi de les teves –em va dir el padrí.

Home! això s'ho podia estalviar! Encara sort que no va dir que vigilés, que li tragués el collar, que l'estaqués bé –treure-li les morralles i posar-li el morral... Que no ho sabia que era quasi un pagès?

En passar pel Pixeruc, vaig abeurar la mula com m'havien manat. Vaig xiular com a bon mulater, cosa que em podia estalviar perquè la pobra bèstia tenia més set que no pas jo. Encara no havíem fet quatre passes –això ella-, va entrepassar però no va ser res. El fumut va ser que en arribar a la font, just a l'indret on comencen les graus, la mula, que sempre havia estat tan segura, va relliscar de la pota esquerra del davant i va caure cap a baix a la font. Ben bé uns quatre o cinc pams d'aixecada. Quan em vaig adonar que estàvem caient, d'un salt me'n vaig anar a tocar la paret de l'hort de cal Llenes i en el mateix Jesús, la mula, que va caure d'esquena, va donar el tomb i va espetegar les ferradures, dues vegades a cada costat meu. Aquest espetec de les ferradures tan properes va ser el que em va esferir més del tot.

Jo no m'havia fet res, però i la mula? Havia quedat mig emparedada contra la paret i espernegava per sortir-se'n. La vaig agafar pel ramal a tocar del morro i, amb unes quantes secudides es va separar de la paret i, tot seguit, es va incorporar de les potes del davant. La resta fou senzilla. D'una embranzida es va posar dreta i va començar a pujar les graus de la font.

S'havia fet mal? En pujar es veia ben clarament que la pota esquerra del davant li fallava. Se l'hauria deslloriat?

Deixant de banda el ramal, li vaig agafar la pota per indicar-li que l'aixequés que feien els mulaters quan anaven a ferrar. La Lleona, tot i es seu nom, va aixecar dòcilment la pota i llavors vaig poder veure que tot el mal li venia d'un roc com el puny que se li havia enclatxonat (encastat) entre el casc i la ferradura. Amb l'ajuda d'un altre roc i vigilant que no li fes mal, l'hi vaig treure i ja va posar la pota a terra.

Oli en un llum! La Lleona no coixejava poc ni molt. Amb la ma li vaig resseguir l'esquena i el costellam i la bèstia no va fer cap gest que denotés cap dolor. Llavors, tot i que el cor encara m'anava

a cent per hora, vaig respirar. La Lleona n'avia sortit sana i estàlvia i no calia patir per a res.

Un cop a casa, treure-li el collar, penjar-lo a l'estaca acostumada, fou un joc de poques bases. Tot seguit la barreja, l'almosta d'ordi, una passada de la mà pel coll, una darrera llambregada per comprovar que la Lleona menjava amb l'aire de sempre i, amb les alforges al coll, cap a dalt s'ha dit.

Ara un dilema: li diria res a la mare?

Com que tot havia acabat bé vaig decidir que fora millor no dir-li res, de manera que, després de fer-li una abraçada i deixar les alforges damunt la taula, me'n vaig anar a la meva habitació a llegir un patufet del Tarzan que ja sabia de memòria.

Encara no havien passat cinc minuts que la mare em crida.

—Que ha caigut, la mula? –em pregunta tota alarmada.

—No em diguis que no, perquè, guaita com està la “fiambrella”! –va afegir ella davant del meu momentani silenci mentre em mostrava aquesta atuell que, per sorpresa meva estava més pla que una xapa.

Llavors li vaig explicar la veritat... a mitges. Que se li havia ficat un roc a la pota, que havia relliscat...

—I tu anaves a cavall! –va amb més asseveració que no pas pregunta.

—Si, mare- Però quan he vist que anava a caure he saltat ben ràpid i no m'he fet res. Veieu? –vaig dir mentre li mostrava braços i cames que, en cos de camisa i pantalons curts quedaven ben al descobert.

—Sant Antoni t'ha guardat! –va afegir amb profunda gratitud.

—I la mula? –llavors va preguntar.

—Tampoc no s'ha fet res. A baix a l'estable està ben xiroia menjant-se la barreja i l'ordi.

—Ja pots vigilar, fill meu, si et passés alguna cosa no sé si ho resistiria –va acabar amb un fil de veu.

...

Pobra mare! Encara ara penso que vaig fer bé, de la missa, no dir-li'n ni la meitat.

JOSEP COMA

PERDRE EL TEMPS

“Perduts en la immensa mar blava”

El mes de febrer s'ha caracteritzat pel Referèndum de les Nacions Europees. Es veu que l'objectiu prioritari era aprovar una Constitució. És a dir, un acord que fos vàlid per a totes les nacions que formen Europa avui i les que aniran formant part demà, que poden ser moltes encara.

Si la legislació, de per si, ja és una matèria complicada, imagineu-vos el que representa confeccionar un text que sigui entenedor per una gentada així. La gran majoria de persones locals han quedat, des del principi, sense cap idea clara del que calia votar i de les conseqüències d'una de les dues opcions. Perquè, d'entrada, un element molt més limitat com és la Constitució Espanyola, a penes la deuen conèixer uns pocs centenars de persones. A l'hora d'avaluar una legislació comuna de tanta envergadura, un tenia la impressió que no seria fàcil d'entendre's, i a més, tenint en compte la quantitat de llengües de tots els països participants a mesura que anessin votant els altres països.

Les primeres votacions europees amb aquests propòsits, en principi poc intel·ligibles, han estat les celebrades a l'estat Espanyol. Darrerament, aquest país ha figurat en llocs de responsabilitat, fins i tot van anar a fer la guerra al costat dels americans però amb la marxa enrere posada. Que no deixa de ser una de les millors maneres de fer la guerra.

L'afany de protagonisme ha destacat a l'hora de trobar-se amb els dignataris més importants del països que tallen el bacallà i es veu que quan aquests van dir: Qui vol ser el primer a provar que passa? Les autoritats

espanyoles van saltar amb energia: “NO-SOTROS, que Espanya no hay más que una” I ja tenim organitzat un referèndum que havia de contestar senzillament SÍ o NO a la Constitución Europea.

El senyor Jaumet Mitjavila va ser un del primers que va exclamar: Però com puc dir sí o no si no sé de què va la Constitució Europea? Va pensar que potser un amic d'ell, en Jeroni Cuatrecases, que era molt aplicat en aquesta mena d'affers. “Ja l'he llegida”, va dir aquest, “dec ser un dels pocs ciutadans que s'ha molestat a entrellucar el contingut, però noi, no li veig pas la transcendència”. “Potser el que en sap alguna cosa certa és en Joan Pallarès”, “i si ho preguntéssim a mossèn Capella?” Entre tots plegats van arribar a la conclusió que serviria de ben poc.

La persistència dels mitjans informatius van fer que les possibles opcions penetressin en el terreny familiar: “Pare, què votareu, sí o no?” “Calla, nen, i acaba't la sopa.” El dilema també ha tingut cabuda a nivell conjugal. “Dius que votaràs NO. Doncs jo penso votar Sí”, li diu ella per a fer-li la guitza. Les disputes matrimonials han estat intenses aquests darrers dies i alguns crims passionals hi han trobat la motivació. I els telèfons mòbils han funcionat a tot drap per comunicar noves idees d'actuació.

Per què gairebé tots atinàvem en un mateix plantejament. I DE QUÈ SERVIRÀ VOTAR SÍ O NO? COM PODEM VOTAR

UNA COSA QUE NO ENTENEM? La gent es decidí a escoltar la ràdio, a veure la TV, intentant entendre els polítics nostrats. “Això serà bo per Catalunya”, deia un. Decidiu-vos pel SÍ. Un altre opinava ben bé al contrari: “És una Constitució perjudicial pels nostres interessos”. La desorientació era notòria. La impressió és que els nostres polítics tampoc entenien massa les conseqüències del redactat de la Constitució.

Qui ho tingué més clar fou en Pepito de cal Farràs. Ja feia dies que tenia a l’abast una magnífica llonganissa. El metge li havia

prohibit menjar-ne a causa de la seva confirmada hipertensió. Però ell ja feia dies que estava per fer un sí o un no a la llonganissa. La temptació era forta. Arribat el dia 20, veié sobre la taula una papereta amb la inscripció SÍ, i sense pensar-s’ho dues vegades engalipà l’embotit, acompanyat de pa.

“I me’n guardo un altra pel següent Referèndum. I que vagin votant el que vulguin”.

DIONÍS PRAT

CAIXA CATALUNYA

Tel. 973 53 16 73 - Part. 973 53 16 06 - Av. Mil-lenari, 38 - 25200 CERVERA

Hostal
Jaumet
ESTABLIMENT
100%

Ctra. Barcelona-Andorra, s/n
Tel./Fax 973 47 30 77
25750 TORÀ (Lleida)
www.svt.es/caljaumet
e-mail: caljaumet@svt.es

Pells
Sant Ramon

Av. Santuari, 15 - ☎ 973 52 42 43
SANT RAMON